

Borbe na Skadarskom jezeru krajem XVIII. vijeka

Marko Petričević

Godina 1788. imala je jakih posljedica u našim krajevima. Savez između ruske carice Katarine II. i austrijskog cara Josipa II. protiv Turske sa ciljem da podijele Tursku, intenzivno je radio da za svoju stvar pridobije hrišćane u Turskoj carevini. Saveznici su planirali da ovaj pokret počne od Crne Gore, zatim da se proširi u Hercegovini i Skadru. Pogotovo se mislilo za stvar ustanka pridobiti skadarskog vezira Mahmut pašu Bušatliju. Ovaj ambicio-

zni vezir bio se odmetnuo od otomanskog carstva a svoj pašaluk proglasio nezavisnim.

Austriji se žuri ona prva od Rusije šalje svoju misiju u Crnu Goru. Misiju predvodi general Paulić uz pratnju majora Filipa Vukasovića kapetana Ludvika Pernata i katoličkog sveštenika Josipa Krmpotića. Oni su donijeli crnogorskom vladici pismo cara Josipa II. datirano 17. aprila 1788. godine. U carevom pismu kaže se između osta-

log. »Misija će se s Vama dogovoriti o načinu kako bismo izvršili našu namjeru da se taj narod oslobodi otomanske vlasti i da se učini učesnikom onih dostojanstava, prednosti i sloboda koje tako mirno uživaju sretni narodi naše-ga carstva«.

Car je bio ubijeden da će Crnogorci sa zadovoljstvom prihvatiti njegov predlog, te da će iz toga dijela jadranskog primorja istisnuti Venecijansku vlast i sa eventualnim savezom sa Bušatlijom proširiti svoj uticaj odnosno vlast do grčkih ostrva a možda i dalje. Međutim ova njegova (careva) misija nije uspjela. Vladika sa Crnogorcima bili su neprijateljski raspoloženi prema carevoj misiji i ako su je iz gostoprimitstva učtivo primili i ugostili. Tako je ova austrijska penetracija doživjela potpun neuspjeh u Crnoj Gori.

Od ove austrijske misije plašio se skadarski vezir Bušatlija. On je od svojih ljudi (koji su nastojali da između vezira i Crnogoraca ne dođe nikad do sporazuma), obaviješten da će Crnogorci pomoću Austrije ugroziti njegov pašaluk. Baš tih dana stigao je na Cetinje carev komesar iz Beča Brunjar. On je dobio zadatak od cara da pregovara sa Bušatlijom. Vladika je odvratio Brunjara da ne ide u Skadar, jer će tamo loše proći. Vladika je dobro pozna-vao čud lukavog i sujetnog Bušatlije, pa se bojao životima emisara. Brunjar je bio upozoren u tome da izvrši carevu naredbu i smatrao je da Vladika ima neku drugu namjeru, naime da istisne Austriju i da sa Bušatlijom pravi neki aranžman isključivo za račun Rusije. Sa Brunjarom su otputovali kapetan Ludvik Pernat i carski civilni činovnik Šenflud. Sa misijom je otputovao Crnogorac Ilija Vojvodić. Misija je u Skadru krvavo završila. Po nalogu Bušatlije svi članovi misije, kao i Vojvodić, ubijeni su. Ova misija našla je mjesta u književnom stvaranju Stjepana Mitrova Ljubiše, u pripovijetci »Gorde ili kako Crnogorka ljubi«.

Ovaj krvavi događaj uzbudio je sve hrišćane u Tur-skog carevini. Međutim Mahmut Bušatlija razglasio je da je misiju ubio po želji Crnogoraca. U stvari Bušatlija je ovakvim glasinama išao zatim da zavadi Austriju sa Crnogorcima.

Sveštenik Krmpotić, koji se sa Vukasovićem nalazio na Cetinju, a koji je tačno obaviješten o pogibiji misije, obavijestio je jednim opširnim pismom državnog kancelara Kaunca. Krmpotić je pisao da je skadarski »odmet-nik« naročito ubio misiju a zatim bacio krivicu na Crnu-gorce da bi zavadio Austriju sa Crnogorcima. Dalje Krm-potić piše, da Crnogorci ne žele prihvatiti uslove carevog pisma oni ujedno neće »sa nama ni neprijateljstvo«. Sa Austrijom žele održavati veze radi toga da bi dobijali pomoć u municiji, »kako bi se odupirali Turcima i čuvali svoju slobodu, koju ovaj narod potpuno uživa. Mi u Crnoj Gori imamo istinitog pristašu gubernadura Radonjića, dok je cio narod uz Vladiku koji je vrlo odan Rusiji«, stoji u Krmpotićevu pismu.

Vezir Bušatlija, videći da mu nije pošlo za rukom da pomuti veze Crne Gore i Austrije, zaprijetio je Vladi-ci, da će pregaziti i popaliti sa vojskom Crnu Goru. Dva mjeseca kasnije krene sa vojskom da izvrši svoju prijetnju, ali je brzo suzbijen i poražen od Crnogoraca.

Pod kraj pomenute 1788. godine, ponovo je zaratio sa Crnogorcima. I ovog puta doživio je istu sudbinu. Crnogorci su gonili Turke, a zatim su izvršili opsadu grada Žabljaka Crnojevića, koji se nalazi na sjevero-zapadnoj strani Skadarskog jezera. Bušatlija je poslao pomoć iz Skadra opsjednutom gradu u šesnaest lađa,¹ u kojima se nalazilo 600 turskih vojnika obučениh za borbe na vodi. Oni

su dobili zadatak da noću putuju uz južnu obalu Skadarskog jezera i da neprimjetno prođu pored dva ostrva u jezenu, Vranine i Lesendra, da uđu u korito Rijeke Crnojevića i prođu zapadno od Odrinske gore kako bi nenadno napali s leđa Crnogorce koji opsjedaju Žabljak i spasili grad koji im služi kao najveći strateški položaj prema Crnoj Gori.

Odrinska gora je za vrijeme zimske sezone ostrvo. Skadarsko jezero naraste od nadošlih rijeka i bujica i poplavi sve ravnice zapadno i sjeverno od jezera. Međutim Odrinska gora ljeti je sa južne strane obala Rijeke Crnojevića, dok je sa sjevera, istoka i zapada kopno. Udaljena je od grada Žabljaka zapadno oko sedam kilometara.

Crnogorci su na vrijeme obaviješteni od svojih ljudi iz Skadarske krajine o kretanju turskih lađa sa vojskom. Oni su ovoj »floti« priredili »doček« baš kod Odrinske gore. Crnogorsku vojsku sačinjavalo je isključivo ceklinsko pleme, naseljeno desnom i lijevom obalom Rijeke Crnojevića kao i rječice Karatune (Crne rijeke) koja veže rijeku Moraču pored Žabljaka sa Rijekom Crnojevića.

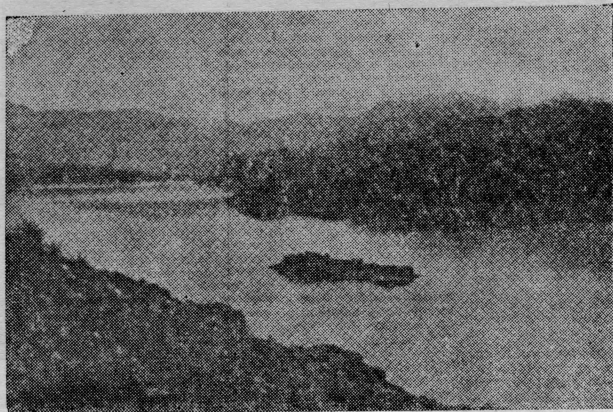
Kod Odrinske gore pobio se krvavi boj između Turaka i Ceklinjana, koji se brzo završio velikom pogibijom Turaka. U ovom boju poginulo je više od stotinu Turaka. Crnogorci su im zarobili pet lađa, dok su Turci sa jedanaest lađa i preostalim živim ljudstvom umakli u pravcu Skadra. Ceklinjani koji su bili vrlo vješti borci na vodi, gonili bi bjegunce, nego su za vrijeme borbe kod Odrinske gore udarili na njih sa leđa žabljački Turci. Ceklinjani su napustili goniti skadrane i dali se u potjeru za žabljačani-ma i ponovo ih zatvorili u grad Žabljak u gonjenju mno-gue od njih pobili.

Bušatlija nije nikad mirovao. On je jedanput pomoću mita došao sa vojskom na Cetinje i zapalio cetinjski manastir. Crnogorci su ga gerilskim borbama za nekoliko dana istjerali iz Crne Gore. U periodu Bušatlijine vladavine u Skadru, do mjeseca septembra 1796. godine, odnosno do Bušatlijine pogibije u velikoj bici sa Crnogorcima u Krusima.² Bušatlija je izveo nekoliko vojničkih pohoda na Crnu Goru. Svaki napad završio se slabo po njega. U posljednjem, septembra 1796. godine, je glavom platio. Tu je nestao, ko zna koji po redu turski paša na bojnomoj polju, u borbama sa Crnogorcima.

¹ Crna velika lađa, na 6 vesala koja može prevoziti oko 40 ljudi. Najveći plovni objekat na Skadarskom jezeru do početka XX. vijeka.

² Selo zapadno udaljeno 12 km od Titograda.

* Literatura: Dušan Vuksan, »Petar I. Petrović-Njegoš i njegovo doba«.

Skadarsko jezero